

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Ljubljana, 23. februarja 1934.

Upravišтво: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Politični ABC

»Videti je, da se v našem kulturnem življenju ostro ločita pota: Na enem se slovenski jezikovni in kulturni problem istoveti s političnim separatizmom, čigar začetki so znani, končni cilji pa lahko tudi prikriti ali vsaj zelo nedoločni, na drugem potu, ki ga mi sprejemamo, pa se stavi slovenski jezikovni in kulturni problem neodvisno od političnih oblik (ki ne zavise od Slovencev), kot nedotakljiv postulat našega narodnega razvoja, kot organska, polnopravna in ne glede na številno moč enakovredna sestavina jugoslovanske politične in gospodarske celote — sestavina, ki se ne sme in ne da izenačiti in se tudi v edinstveni Jugoslaviji nemoteno razvija dalje.«

(»Jutro« v podlistku od 16. t. m.)

Besede, ki naj bi bila moška izpoved, a ne ostane od njih pri kritični analizi drugega kot patos.

Nekaj se nam tu predstavlja kot načelen zahtev, kar po svojem bistvu ni nič drugega kot očitno kompromisarstvo.

Priznajmo: mogoče je govoriti in razpravljati o kulturnih zadevah z nekega politično ali svetovnonazorno nevtralnega stališča, a to pomeni prostovoljno ali neprostovoljno omejitve na področju in stvari, ki so ali se vsaj zde vsem skupne, ta nevtralnost pa se prav gotovo neha tam, kjer je prizadeta skupna osnova narodnega kulturnega življenja. Tu ne gre več za navadno politično vprašanje, ne gre za pripadnost k tej ali oni politični ali svetovnonazorni skupini, tu edino še odloča bolj ali manj zavestna in živa pripadnost k nekemu kulturnemu ali narodnemu občestvu. V takih vprašanjih je notranja, osebna nevtralnost nemogoča stvar, in pisec sam dokazuje to, ker se, odklanjajoč neko politično smer, izreka za drugo, tej nasprotno.

Veselim se vsakega napredka slovenske zavesti, kjerkoli ga srečamo, priznavamo brez pridržka, da je mogoče, da vrši v tem oziru kaka kulturna ustanova ali kak list vseskozi pozitivno delo kljub temu, da izključuje iz svojega delokroga poseganje v politična in druga področja. Nihče ne more uredniku očitati, da se ozira na okvir, ki mu je od vsega početka dan po izdajatelju. Nesmiselno pa je, katerokoli otesnitev možnosti za obravnavo kulturnih vprašanj v vsej njihovi širini in organski zvezi s

političnimi in drugimi vprašanji narodnega življenja predočevati kot neko načelno stališče, kot neko prednost in neko v miselnem oziru čistejšo smer. Urednik, ki iskreno slovensko čuti in ima trohico politične izobrazbe, bo o teh stvareh imel svoje mnenje, a ga bo hranil zase.

Z obupno trdoživostjo se zagovarjajo in širijo nazori, ki postavljajo na glavo najpreprostejše politične resnice, otipljive za zdravo pamet slehernega človeka. Združitev političnega centralizma in avtonomnega kulturnega izživljanja za neke vrste ljudi ni nobeno vprašanje. V kulturi in politiki vidijo dve področji življenja, ki imata drugo z drugim samo zunanje, slučajne stike. Vse naše zgodovinske in dnevne izkušnje jih ne motijo. Če so bile zadeve, kakor vseučilišče, uradni učni jezik, učne knjige, obstoj raznih kulturnih ustanov in njih ureditev in sto drugih v naše kulturnoprosvetno življenje posegajočih zadev pri nas kdaj političnega značaja, zanprej ne morejo več biti. Krivda je bila pri politikih, ne pri sistemu. Ali nismo morda tudi v Avstriji kulturno napredovali? Kulturna vprašanja seve tudi nimajo nobene vzročne zveze z gospodarskimi, kakor te ne s političnimi. Ni bistveno, ali se odloča o tvornih osnovah našega kulturnega življenja, o obstoju raznih kulturnih ustanov doma ali drugod. Gospodarska politika je lahko taka ali drugačna, kulturnega življenja v njegovih osnovah ne zadeva.

Kdor količkaj realno gleda na svet, ne more danes prezreti tesne, neločljive, vzročne povezanosti kulturnega, gospodarskega in političnega življenja.

Avstrija

Izročilo nekdanjega avstrijskega cesarstva, skorej bi lahko rekli, njegova usoda je bila, da ni imela, niti si ni znala poiskati cilja. Karkoli je storila, je storila bolj ali manj prisiljena po dogodkih. Da bi se zavedla kedaj svojega geopolitičnega značaja in položaja, da bi si iz tega spoznanja napravila kak načrt za pot, po kateri naj gre v bo-

dočnost, to ji ni bilo dano. Namesto, da bi postala ali Švica v velikem, ali Evropa v malem, kar ji je narekoval duh časa in razvoj narodov, je raje šušmarila naprej. »Fortwursteln«, šušmarjenje, to je bila pristna avstrijska beseda in pojav, samo v Avstriji in iz njene politike je mogel nastati. Avstrijsko brezglavost in brezieljnost ni mogel nihče

Alojzij Benkovič

V spomin slovenskemu kulturnemu delavcu.

Tiho, kakor je živel med nami, je odšel od nas. Dasi je »sam do večera potoval skozi svet«, vendar ni »izginil z zarjo večerno«. Sicer ni po njem ne hčere, ne sina, a davolj je spomina, njega pojó njegovi nešteti prevodi iz vseh slovanskih in drugih slovstev, njega pojó in bo pela slovenska beseda, dokler bo živela — slovenska beseda, ki jo je ljubil, gojil in oblikoval z vsem svojim sreem, z vsemi svojimi čuvstvi in z vztrajno marljivostjo.

Kar je videl in spoznal na tujih gredah svetovnih literatur lepega in dobrega, vse bi bil rad presadil na vrt domačega slovstva, da bi bil čim pestrejši in zanimivejši. In pri tem je bil nad vse skrben vrtnar, ki je gojil svoje cvetke z gorečo ljubeznijo in zgledno vestnostjo. Svoje prevode je pilil in pilil, dokler ni našel tujemu izrazu primerne odziva in odmeva v svojem jeziku.

Z literarnim delom je začel že rano v gimnazij-ski dobi. Po njegovem seznamku »Moji spisi« da-tira prvi objavljeni prevod iz l. 1883., tako da je lani na tistem slavil petdesetletnico svojega ude-levstvanja na literarnem polju. In svoji »ljubezni« je ostal zvest do groba. Kaj čuda, da je vrsta njeg-ovih prevodov skoraj nepregledna; po njegovem seznamku: 23 dramatskih del, med njimi večinoma štiri- in petdejanke, ki izpolnijo gledališki večer, in 116 romanov, novel, črtic in pesniških zbirk iz raznih literatur. Lotil se je celo subtilne lirike Goethejeve in Heinejeve, iz katere se mu je posre-čila marsikaka prepesnitev v domačo besedo. Ob-

javljal je svoje prevode v vseh naših dnevnikih, tednikih, mesečnikih in knjižnih zbirkah s svojim polnim imenom ali s šiframi »A. B.«, »A. B—č«, »V.«, »V. B.«, »V. V.«, Vinko Albič, najčesče pa s podpisom »Vinko«.

Lojze Benkovič pa ni bil »vrtnar« in »ljubitelj cvetk« samo v metafor-skem pomenu, temveč se je v resnici živo zanimal za naravo, rastlinstvo in cve-tice. Sad te ljubezni je bil »Imenik zdravih rastlin« in »Latinsko-slovensko-nemški rastlinski slovar slov. dežel«, za katerega je ravnokar pri-pravljal drugo izdajo.

Dovršivši 6. gimnazijski razred v Ljubljani, je B. zapustil gimnazijski studij in je vstopil v lekar-no odličnega narodnega in gospodarskega delavca dr. Samca v Kamniku, ki je kmalu spoznal nje-govo nadarjenost in nekoč dejal: »Ta je prepäme-ten za apotekarstvo.« In res je bila Benkoviču far-macevtika postranska stvar, niti za magisterij se ni pobrigal, vsega pa se je posvetil literaturi in slovenski besedi.

Služboval je po raznih lekarnah: v Kamniku, na Jesenicah, v Ljubljani in naposled dolgo vrsto let v Mariboru. Vedno pa so ga privlačevale lepe Kamniške planine, ob katerih vznožju je zazrl luč sveta in preživel svojo mladost. Vsak dopust je prebil v Kamniku in, ko je odločil pred dvema le-toma farmacevtski jarem, se je naselil v svojem rodnem kraju in živel samo literaturi. Pozno v noč je sedel v svoji sobici pri knjigah in, kadar je po-sedal v kavarni in so drugi metali karte po zeleni mizi, je Lojze sedel ob strani in, če ni imel dru-gega, je listal po Mayerjevem leksikonu ter prebi-ral in studiral sestavke, ki so ga zanimali.

Gotovo je mnogo njegovih načrtov ostalo ne-izvršenih in marsikatero začeto delo nedokončano. Smrt mu je prerano izbila pero iz roke. Po kratki boleznii je opešalo in omagalo njegovo šibko srce v 67. letu starosti, in 8. dne februarja t. l. smo ga spremili k večnemu počitku na Zale. Njemu, lju-bitelju in tvoreu slovenske besede se je posebno prilagal lepi slovenski pogreb in obred.

Prav nasproti vходу v cerkev sv. Jožefa je nje-gov grob; od daleč zró nanj kakor zvesti stražniki velikani Kamniških planin in mu pošiljajo pozdra-ve za njegovo zvestobo in ljubezen.

Al. Benkovič ni bil literat velikega formata, a bil je neumoren podrobni kulturni delavec, ki je z zgledno marljivostjo in vztrajnostjo klesal kamen za kamnom ter jih znašal za stavbo slovenske kul-ture.

V Kamniku, 18. dne februarja 1934.

Lapidarius.

Cankarjevi zbrani spisi

(Uredil Izidor Cankar, založila Nova založba.)

Mogočno se pne in dorašča zgradba Cankar-jevega književnega dela v pričujočih zbranih spi-sih. Založnik in urednik sta najbrže s skrbjo zrla na nedogleden krov te stavbe, saj je uspeh te vrste podjetnosti med Slovenci več kot dvomljiv, načrt pa v današnjih prilikah vsekakor velikopo-tezen. Nekako 20 zvezkov bo obsegalo raztreseno literarno gradivo našega najboljšega prozaista, njegovo klasično delo bo v doglednem času naj-bogatejši duhovni zaklad na knjižnih policah sle-hernega notranje razgibanega Slovenca, kateremu

bolje podati, nego prav avstrijski diplomat grof Kinsky. Ko so ga vprašali, kaj bo pač naredila Avstrija v neki zahomotanosti zadevi, je odvrnil: »Kako naj vem, kaj bi bila v tem primeru največja neumnost!«

Zastoj so svarili Avstrijo in njene državnike razni daljnovidni politični misleci: Francoz Chèradame, Anglež Toynbee, Romun Popovici in drugi. Zvezna država svobodnih narodov, ta bi bila Avstrijo ne samo rešila, ampak ji dala celo močno razpenjavost. Toda na vodilnih mestih ni bilo človeka, ki bi bil razumel duh časa in spoznal potrebe pametne politike. Dekadentna, v davno obrnjena, v nekakšno skrivnostno božjemilostnost zaverovana vladarska rodovina, prav tako dekadentno, v preteklosti vkopano, sodobnemu svetu in njegovim gibanjem tuje nemško in madžarsko plemstvo, ki je dejansko vodilo politiko Avstro-Ogrske — ne eden ne drugi ni bil sposoben, vdahniti življenja moderni državi. K temu je bilo še prištet naravno šebičnost in nestrpnost nemškega in madžarskega meščanstva. In tako je prišlo, kar je moralo priti.

Spočetka je bilo videti, da bo po zlomu nastala mala avstrijska republika že zaradi svoje enovrstnosti krenila po novih potih. Pa kakor da bi jo začelo dušiti staro avstrijsko izročilo če že ne načelne pa vsaj sistematične brezcilnosti.

S tem pa nismo mislili reči, da bi Avstrija nikoli ne bila imela razumnih, daljnovidnih, nadpovprečnih mož. Gotovo, imela jih je. Celo — poslušala jih je. Le šledila jim ni. Ko je bilo treba kedaj kaj storiti, ali še bolj kaj ne storiti, se je vedno zatekla k podpovprečnosti.

Danes predstavljata Avstrijo dva moža. Dollfuss, ki gleda na ves razvoj s stališča stotniškega zapovednika, pa se ne more znati v dogajanju, ki zahteva od državnika, da si postavi jasen in daleč viden cilj, in pa Starhemberg, ki mu je najvišje spoznanje, naj plemenitost, »ein hoher Adel«, komandira, kanala pa parira. S svojega tesnega obzorja sta si oba izbrala laški fašizem bolj za vzorec kot za vzor, in mu skušata dati nekako »avstrijsko obliko«, kakor pravita. Avstrijsko pa je na njej k večjemu neodločnost. Glavna vsebina, protidemokracija, je skupna s fašizmi vsega sveta.

Spričo te neodločnosti in omahljivosti dolgo ni bilo mogoče razbrati, kam prav za prav avstrijska politika meri. Seveda, daj še Dollfuss sam po navadi ni vedel, kam jo ubere drugi dan. Spočetka je bilo videti, da je glavni njegov boj naperjen zoper Hitlerjev narodni socializem, saj je zavzemal že mednarodne oblike. In s socialno demokracijo se je vsaj Dollfuss sam prav tik do zadnjih dni prijazno spogledoval. Starhemberg, za spoznanje še manj razborit, kot Dollfuss, je seveda hotel boj na obe strani, a v prvi vrsti proti socialnim demokratom. Menda je v tem pogledu Dollfussa tudi res pretental. Na mah se je znašel ta v svoji pravi vlogi podrejenega zapovednika, ki ima povelje za napad. Ta vloga mu pač najbolje stoji, zato ni bilo mogoče, da bi je ne bil igral do kraja. In res jo je igral. Vodilo habsburške politike »nič se ne naučiti in nič pozabiti«, je tudi njegovo vodilo. Ne morebiti slučajno: Dollfuss je prav tako kot Starhemberg, ali morda pri svoji subalterni miselnosti celo za odtenek bolj, pripadnik habsburške obnove. »Prepovedan ponatisk Metternicha v tucetni

obliki«, ga imenuje posmehljivo, a pravilno »Berliner Tageblatt«.

Bil pa je še drug vzrok, da se je Dollfussu, a še bolj Starhembergu tako mudilo. »Heimwehr«, njihova pretorijanska garda, je ginil pod vplivom narodno-socialistične agitacije, kakor sneg spomladi. Seveda, množice hočejo jasnih in vidnih ciljev, četudi so v resnici zgolj zračni prividi. In utegnili bi ostati dva generala brez vojske. Nekaj je bilo treba storiti. Ostala sta dobra Avstrijca, zvesta izročila, ravnala se po besedah Kinskega in naredila izmed vseh mogočih neumnosti največjo.

In zato je prišlo do državljanske vojne, do najbolj krvave v povojni Evropi, če izzamemo Rusijo. Vlada je seveda zmagała s tisto pravico, ki jo daje boljše organizacija in boljše orožje. Pa prav z nobeno drugo. Vojna je pri kraju. Toda ni še konec morije. Obešajo voditelje upora. Upora? Po avstrijskih zakonih so se ti uporniki gotovo manj pregrešili, kot svoje dni Starhemberg in Priemer. Tema dvema se ni prav nič zgodilo. Toda ni bilo prvič, da je bilo na svetu več in različnih pravice...

Kaj sedaj? Kakšne bodo posledice Dollfusove politike navznoter, kakšne navzven?

Nato še misliti ni, da bi si utegnil Dollfuss kedaj res pridobiti zaupanje avstrijskih množic. Starhemberg še ni avstrijsko ljudstvo. S policijo in bajoneti se da sicer marsikaj storiti, tudi »navdušene« in »enodušne« manifestacije »nepreglednih množic« se dajo prirediti. Koliko so take naročene manifestacije vredne, je pokazal polom ruskega carstva, da navajamo samo enega izmed najbližjih in najbolj drastičnih primerov. Na množice torej ne sme računati. Celo krščanski socialci, ki so še nedavno stali v eni vrsti z njim, so se prav zadnji čas odmaknili daleč od njega.

Še manj pa sme Dollfuss pričakovati, da si bo pridobil zaupanje socialističnega delavstva. Srditi boji so se vršili ves čas v znamenju najbolj besnega sovraštva, kakor ga ustvarja edino le državljanska vojna. In prav pred vsem: vse preveč krvi je teklo, in taka stvar se ne pozabi tako kmalu. Vsak ve, kako je razburilo najpohlevnejše Slovence tisto

nepotrebno prelivanje krvi ob septemskih dogodkih v Ljubljani, in še čez leta ni bilo pozabljen. Pri nekaj žrtvah. In sedaj, pri tisočih? Ne, Dollfuss je zasejal sovraštvo, ki bo gnalo delavstvo magari med narodne socialiste, če se drugje ne bo moglo uveljaviti. In Nemci se tega zavedajo. Že snubijo. Hitlerjevi ljudje, ljudje, ki ubijajo politične nasprotnike in jih trpinčijo po koncentracijskih taboriščih, govore o Dollfusovem krvavem, nasilnem režimu, ki je prelival po nepotrebnem nedolžno kri. In vabijo: stopite v naše vrste, da se maščujemo!

Navzven?

Gotovo, avstrijska neodvisnost za sedaj še ni v nevarnosti. In ker jo Dollfuss tako povdarja, ga zahodna Evropa upošteva. Res, Italija je vseskozi z njim. Toda težje je z demokratično Francijo in Anglijo. Angleški listi pišejo celo, da jim je glavno neodvisna Avstrija, ki pa ni da bi jo moral vladati ravno Dollfuss.

Razen tega pa pišejo povsod tudi o — mogočnosti oboroženega posredovanja!

Kajti uničenje demokracije v Avstriji je delo, kar najbolj uspešno delo za Hitlerjev fašizem. Drugačnega v Avstriji niti biti ne more, za kak poseben avstrijski fašizem ji pač manjka narodna osnova. In če bodo Hitlerjevi narodni socialisti v Avstriji imeli oblast, se bodo ozirali na mednarodne dogovore o avstrijski neodvisnosti le, kolikor jim oblika ne bo hodila navskriž. Dejansko bodo pa izvedli izenačenje, to se pravi pridružili Avstrijo Nemčiji.

Kjer je volja, tam je pot. In ker imajo nemški fašisti voljo, bodo našli tudi pot.

Nemogoče je, da se ne bi tega zavedala zahodna Evropa. In da ne bi računala s tem. Avstrijsko vprašanje je v razpravi.

Nas Slovence ne zanima bogve koliko, če, kako in kedaj se združijo Nemci. Saj imamo bližjih vprašanj in stisk, ki se tičejo nas samih. In kakorkoli se že razširjajo dogodki, na eno ne smemo pozabiti: na slovensko Koroško!

Koroški Slovenci so čuječi!

V »Koroškem Slovencu« beremo pod naslovom »Koliko nas je?«:

Vedno spet skušajo naši Nemci zagovarjati svoje dosedanje brezbrije v vprašanju slovenske manjšine na Koroškem s številom članov naše politične organizacije, češ da se za borih 10.000 res ne izplača uvajati posebnih pogajanj ali sklepati manjšinskih zaščitnih zakonov. Se v minulem tednu je pisal prosluli Martin Wutte v nekem članku o koroškem vprašanju, priobčenem v »Wiener Neueste Nachrichten«, med drugim omalovažujoče o ostanku slovenskega naroda v deželi, ki se združuje v svoji »Stranki«. Ravnodušno priznajmo, da sili ta značilna nemška miselnost tudi že v naše vrste in hoče ustvarjati med nami neko malodušje.

Koliko nas je? Slovenska manjšina v deželi šteje danes tudi po priznanju objektivnih Nemcev do 80.000 pripadnikov, ki tvorijo avtohtono prebivalstvo Koroške ob Zili, Dravi, Vrbskem jezeru in v Podjuni. Tisočletna ukoreninjenost slovenskega prebivalstva je izpričana po starodavni zgodovini,

po bogastvu stoletnega kulturnega in verskega življenja, po izredni pestrosti narodnega izživljanja. Imenoslovje ne samo slovenskega dela dežele, vojvodski prestol, brižinski spomeniki, moše kot Ahacelj, Majer, Jarnik, Janežič, Einspieler i. dr., bogato tisočletno izročilo pesmi, običaja, noše, naša zgodovina od ustoličenja do turških vpadov in kmečkih puntov, francoske zasedbe do današnjih dni vsebuje bogate dokaze našega občestvenega življenja, rastočega iz najboljšega in najpristnejšega narodnega duha.

Pa nas hočejo meriti kljub temu po številu volilcev naše politične organizacije, a pri tem pozabljajo, da gre pri teh volilcih za najzavednejši in najboljši del naše manjšine, za oni del našega naroda, ki je kljub najnikavnejšim vabam in najbrutalnejšim nasprotovanjem ohranil v sebi največji biser sodobnega človeka: neomajen narodni in verski idealizem. Ta del našega ljudstva je narodni izbor, narodna elita. Njegovo versko, kulturno, socialno in gospodarsko življenje daje značaj življe-

naš kruti čas še ni zatrl in razdril notranjega življenja, hrepenenja in razmišljanja po Lepoti in Dobroti, Mladosti in Ljubezni, Resnici in Svobodi, Bogu in Večnosti, Življenju in Smrti v vseh milijon odtenkih misli in čustev, človeka, projicirane v literarni izraz umetnosti.

Cankarjevo zbrano delo je nesporno v ospredju zbranih del naših pisateljev. Že nekaj let po pisateljevi smrti, si je utrla pot v krog evropskih narodov, koder kaže pravi obraz slovenske književnosti, kar je opazno še tujcu: »Delo Ivana Cankarja je izredno obsežno, ta pristni pripovednik je občutil celoto slovenskega življenja kot usedlino vsega slovenstva in prav zato se je to njegovo delo izoblikovalo tako enotno. — Nekaj čudno resnobe in svetega je v tej umetnosti, širokega in materinskega, globoka in skrivnostna pobožnost, ki se skriva v slovanski duši in vpliva odrešilno na vso človeško usodo.« (A. E. Rheinhardt v uvodu k nemški izdaji Hlapca Jerneja in izbranih novel.) Živa človečnost zajeta v mogočen izraz in lepoto slovenske besede je v Cankarjevem umetnosti morda najjačji čar njegove »sodobnosti«. Vedno sem bil začuden, kadar sem zvedel za nov prevod Cankarjevega dela, uverjen v neko posebno bitnost Cankarjevega stila in slovenske besede, ki bo ostala vedno nedosegljiva tujemu jeziku. In če prodira njegova umetnost v tujino kljub tej oviri, je nov dokaz Cankarjeve stvariteljske sile in hkrati upravičenosti našega jezika.

Ivan Cankar — ima v pismenosti Slovencev odlično mesto, dokončno zajeti njegovo osebnost in izredni pomen njegovega dela v malem slovenskem narodu bo prihranjeno bodočnosti, prevelik je njegov lik za pokolenje po njegovi smrti. Izidor Cankar, najvrednejši propovednik njegove umetnosti, prikazuje pisatelja v uvodnih poglavjih slehernega zvezka kot umetnika in človeka v vseh za-

delo odločilnih razmerjih dobe in osredja. Ivan Cankar je tu prvič uvrščen v razvojno zgradbo naše literarne kulture s širokega stala kulturne zgodovine. Prvič je tu orisana njegova duhovna rast v vseh odtenkih stilnih menj od rane mladosti do zrele moške dobe, ko je smrt pretrgala nit snovanja tega prabitnega slovanskega duha. Težko najde naš človek v svojem maternem jeziku bolj prikladno čtivo od Cankarjevih del, vendar naj ne bodo te skromne vrste zgolj reklamnega značaja, marveč opomin kulturne dolžnosti naproti založnici in uredniku in predramitev srčne želje, spoznavati Ivana Cankarja — v njegovih zbranih delih.

A. S.

Glasbeni pregled

OPERA.

Jenufa, opera v 3 dejanjih. Besedilo: G. Preissova, prevod: N. Stritof. Glasba: Leoš Janáček; dirigent: M. Polič; režiser: C. Debevec.

»Jenufa« je prva češka realistična dramatična igra, ki se je poleg Smetanove »Prodane neveste« uveljavila na tujezemskih odrih. V našem opernem programu je sedaj že tretjič. Stilni elementi »Jenufe« so impresionizem (v orkestru), verizem (v dejanju) in realizem (v deklamaciji). Janáček je upošteval melodično linijo govornice moravskega ljudstva in njegove akcente. To so mu bile glasbene osnove za »Jenufo«. Opero odlikuje izrazit ritem, zmerno moderna in samosvoja harmonija in impresionistična instrumentacija. Zaradi ekspresivnega izraza je opera zelo efektivna in je dosegla pri občinstvu razumljivo popolno priznanje. — Jenufa (Gjungjenac-Gavella) je bila igralski in pevski odlična, njen partner Laca Klemen (Gostič) tudi; Števa Buryja (Marček) je bil šibkejši, vendar za-

dovoljiv. Tudi ostale vloge so bile dobro zasedene. Zbor in orkester sta bila dobro naštudirana in stla posredno tudi pripomogla k uspehu. — Jenufa je v naši operi uspela prav dobro, in želimo, da vodi uprava izbiro opernega programa v tej muzikalni smeri dalje.

»Traviato« so dajali pred kratkim v abonmaju B že drugič. Ta opera vedno vleče in je tudi tokrat gledališče bilo skoraj razprodano. Vodilna igralca (Gjungjenac in Gostič) sta bila zopet izvrstna, zadovoljivi tudi ostali. Kar se tiče režije, pa se v glavnem sklicujem na nedavno priobčen članek v »Sloveniji«.

KONCERT.

Orkestralni večer drž. konservatorija dne 19. februarja v Unionu. Naše konservatorij nam je v zadnjem času nudil že več lepo uspelih produkcij. V ponedeljek pa nam je podal večer ruske glasbe s skladatelji: Ljadov (Balada, op. 21 b; dirigiral: F. Juvanec ml.); Borodin (Stepna slika iz Srednje Azije, dir.: Uroš Prevorsek); Rimski-Korsakov (Fantazija na ruske teme, op. 33, dir.: G. Müller, solo violina: K. Burger). Vsi dirigenti so gojenci dirigentske šole prof. L. M. Škerjanca. Kdo je najboljši, se ne da reči; sploh še ni mogoče podati kakega ustaljenega mnenja, ker se vsi šele razvijajo. V splošnem so pa bili za prvi nastop dobri.

Čajkovskega Klavirski koncert v g-duru, op. 44 — je izvajala B. Šaplja, dirigiral L. M. Škerjanc. Kar se tiče izvedbe, je bil seveda najboljši tega večera. — Vse točke je občinstvo sprejelo zelo navdušeno in s tem izreklo priznanje našim mladim delavcem na polju umetnosti.

Spored sta izvajala orkester konservatorija in Orkestralno društvo G. M. Uvodno predavanje o ruski glasbi je imel prof. Slavko Osterc. — Dvorana je bila slabo zasedena. D. Cv.

nju vsega slovenskega naroda do njegovih najzavednejših članov, ki se danes še nahajajo v vrstah internacionalne socialdemokracije ali razredno-liberalnega Landbunda. V vsestranskem delovanju najzavednejšega dela slovenske manjšine je najboljša legitimacija, da smejo njegovi člani in predvsem njegovo vodstvo zastopati interese vsega slovenskega naroda od njegovega najzavednejšega do najnezavednejšega uda. Zato pa se naše manjšinske organizacije z vso upravičenostjo imenujejo zaščitnice narodnih interesov vse slovenske manjšine.

Navedeno dejstvo mora priti pri ustavni reformi, kolikor se bo ta tikala dežele, polno do veljave. Četudi se hoče od nemške strani ustvarjati videz, da sestoji članstvo manjšine iz peščice kmetov — ti prihajajo po svojih organizacijah in njihovi žilavosti najbolj do izraza — vendar se ne sme nikdar prezreti, da nikakor nismo neka navadna kmečka stranka, marveč narodna manjšina, katero tvorijo poleg kmetov še drugi stanoviti: delavci, obrtniki, uradniki, prosti poklici. Tudi naš manjšinski program govori o ustanovitvi organizacij vseh narodnih stanov, žal pa zaradi pomanjkanja izobraženstva nismo še prišli preko kmetijske stanovske organizacije. Pomanjkanje izobraženstva nikakor ni naša krivda in zato upravičeno smemo upati, da večinski narod pri prenosu javnega življenja to v desetletjih prizadeto krivico tudi popravi.

Smo danes — hvala Bogu — ven iz dobe, ki je računala s praznimi številkami in ji prav nič ni bilo mar za njihovo vsebino. Nova doba mora biti pravičnejša in tudi na nas je, da pride njena nova miselnost polno do veljave. Potem naj se izkaže, ali nas je res samo peščica desetih tisočev!

OPAZOVALEC

Glejte jih, „bojazljivce“!

»Stališča so precej jasna, vzlic temu se ne razumemo. Govorimo o kulturi in mislimo pri tem mi na jezik in kulturo, oni pa „povdarek naših narodnih vrednot in koristi“, „našo narodno-kulturno skupnost“, kar so samo bojazljivi izrazi za avtonomistično, federalistično, separatistično in kdo ve kako politiko.«

Tako beremo v »Jutrovem« podlistku od 16. t. m. v nekem polemичnem članku, ki se ga na drugem mestu obširneje dotikamo. Pisec torej očita nasprotniku, da iz bojazljivosti ne pove jasneje, kaj hoče. Vprašujemo, ali ni to približno tako, če bi se z nekom, ki ima zavezana usta, norčevali, da ne govori dovolj jasno in razločno, ali če bi nekomu očitali strahopetnost, ki z zavezanimi rokami odbija udarce, kakor ve in zna, in ne udari

s pestjo. Ustvarite prej enake pogoje za borbo, potem pridite s takimi očitki. Videli bomo, na kateri strani bo potem nejasnost in izmikanje ter izbegavanje pred zadnjimi posledicami nekega načelnega stališča. Komu ne bi bil ljubši nasprotnik, ki z brutalno odkritostjo pove, kaj hoče in kaj so njegovi zadnji cilji, kakor nasprotnik, ki trdi, da hoče samo našo korist in nam mora roke povezati zgolj zato, ker bi utegnili svojo svobodo zlorabiti v lastno škodo. Stališča so res dokaj jasna. Eni govorijo o kulturi in mislijo pri tem tudi na osnovne pogoje njene svobodne rasti, drugi govorijo o isti stvari, a štejejo te pogoje iz kdo ve kake miselnosti za nekaj nebitnega.

Slovensko predavanje v Belgradu

V nedeljo 4. t. m. je priredilo Prosvetno društvo v Belgradu v Ruskem domu svoj VII. prosvetni večer, na katerem je predaval pisatelj Finžgar iz Ljubljane o madžarskem klinu med severnimi in južnimi Slovani. Predavanje je ponazoroval z nekaterimi skioptičnimi slikami iz madžarske prestolice. Prostorna dvorana je bila polna Slovencev, in tudi Srbov ni manjkalo. To predavanje je dokazalo, kako potrebno bi bilo za belgrajske Slovence, ako bi vsaj parkrat na leto priredili taka predavanja, na katera bi vabili slovenske vrhove iz ožje domovine, ki bi jih navduševali za slovenske kulturne, moralne in narodnostne probleme.

G. Finžgar je prejel v priznanje krasen šopek cvetlic, sestavljen v državnih barvah. Mogočen aplavz par stotin vnetih poslušalcev je pričal o tem, kako znamo tudi belgrajski Slovenci ceniti mojstre v prikazovanju slovenskih značajev v — slovenskem slovstvu. N—g.

Demokratska politika je težka

V prvem zvezku letošnje »Prager Rundschau« objavlja češki pisatelj Karel Čapek razgovore z Antoninom Švehlom, umrlim češkoslovaškim ministrskim predsednikom in vodnikom čeških kmetov.

Njegove besede o demokratski politiki so vredne, da si jih vtisne v spomin vsakdo, ki modruje o političnih vprašanjih in o izhodu iz današnje stiske:

»Politika je lepa, toda najlepša izmed vseh je češko-slovaška politika, ker je tako težka. Močne manjšine, to pomeni mednarodno svetovno politiko na lastnih tleh, na lastnem dvorišču. Okoli nas tuja plemena in države, ki samo razmišljajo, kako bi prekucnile sedanje stanje. In mi, mi smo sredi Evrope najskrajnejša utrdba zahodne demokracije, njena prva straža. Našemu človeku je treba pove-

dati: Ti si prednja straža in stojiš v orožju; kdorkoli si in kateremukoli polku pripadaš, ti si vojščak na veliki bojni črti, pokaži, da si mož. Na nevarem kraju stojiš; to čast sta ti skazala zgodovina in zemlja. Mi vsi smo tu v službi; kar nam je naložila usoda, je stvar sveta in stoletij. Edina rešitev in edina varnost je, da vzdržimo. In vem, da češko-slovaški človek ne bo odpovedal in ne bo izdal.«

Velika resnica je v teh besedah. Najlepša politika je tudi vedno najtežja. Zato je tudi demokratska politika vedno težka politika. Nič bolj preprostega, nič lažjega, nego diktatorično vladati: vse iz ene glave, vse po enem kopitu. Kriz je le da je življenje vse bolj zahomotano, kakor se zdi kakemu fašistu v preproščini njegovega uma, in težava je, da ima edino resnično vrednost prepričanje, ne pa posilje. Posilje duha in svobode je lahko, prepričevanje težko. Kaj čuda, da se ljudje preprostega in lenega uma raje nagibljejo k prve- mu, kakor k drugemu.

Tudi na Češkem je nekaj ljudi, ki se spogledujejo s fašistično diktaturo. Za zrelost Čehov in Slovakov je značilno, da si ne morejo dobiti nobene zaslonbe v ljudskih množicah. Kajti ljudstvo je tam že preveč zrelo, da bi ne znalo ločiti med nacionalističnimi česnači in resnimi, modrimi ljudmi. Primer Švehla, tega preprostega samouka, kmečkega človeka, je samo eden izmed številnih dokazov, a res tudi obenem izmed najbolj prepričevalnih dokazov.

Boljševiška opozicija

Od časa do časa podlega celo ruska komunistična organizacija zakonom človeške narave in kaže nekakšne razhode v naziranjih. Tega se ne sme biti pri ljudeh, ki so si postavili za osnovo svojega dejanja in nehanja določen nauk določnega človeka. Odtod že dolgo let ta brezobziren boj proti razmišnim nazorom, odtod leto za letom tiste skesane izjave spreobrnjenih spokornikov.

Tudi na letošnjem zboru ruske komunistične organizacije je najprej Stalin ugotovil, da je opozicija popolnoma razbita in da ne igra nobene vloge več. To pa še ni bilo dovolj. Neki sibirski odposlanec je zato vprašal, kako so spokorniki iz zadnjega zbora spolnjevali svojo obljubo glede poslušnosti »glavni črti« stranke.

No, in sedaj so vstali spokornjeni drug za drugim in se vnovič trkali na prsa.

Buharin je slavil »čudovito pravilno« glavno črto Stalinovo in mu zlasti štel za zaslugo, da je neusmiljeno razbil vse opozicije in zlasti še opozicijo z desne, najbolj nevarno izmed vseh, ki ji je nekoč on pripadal. Stalin »utelesba razuma in

Stradija

(Odlomek.)

V drugi polovici avgusta preteklega leta je minilo 25 let od smrti najbolj znanega srbskega pisatelja-satirika Radoje R. Domanovića. Srpski Književni Glasnik (SKG XXIX, šte. 8) se ga je spomnil ob tej priliki z dvema toplo pisanima spominskima člankoma J. N. Prodanovića in Milana Grola, iz katerih spoznamo vso človeško veličino Domanovića, ki je kljub preganjanju po reakcionarnem in protinarodnemu režimu Aleksandra Obrenovića in kljub zapeljivim vladnim obljubam in ker te niso nič pomagale, celo grožnjam s smrtjo, vztrajal pri svojem delu za politično svobodo srbskega naroda.

Priobčujemo odlomek iz njegove najboljše satire »Stradija«, ki je izšla prvič l. 1902. v SKG, iz katerega more bralec spoznati vso ostrost Domanovićeve jedke politične satire, pa tudi tedanje politične razmere v Obrenovičevski Srbiji, ki so se spremenile šele 11. junija 1903. l. z odstranitvijo zadnjega Obrenovića, katerega je nasledil pokojni kralj Peter I. Karadžoržević.

Odlomek je preveden iz Domanovičevih zbranih del, str. 153—162, ki so izšla l. 1931./2. v »Biblioteki Srpskih Pisacac«, izdaji založništva »Narodna Prosveta« v Beogradu, ki jo priporoča šolam tudi prosvetno ministrstvo.

Uredništvo.

Ko sem obiskal vse ministre, sem se odločil obiskati tudi Narodno skupščino. Narodna se imenuje po nekem zaostalem običaju, v resnici pa imenuje poslance policijski minister.¹ Bržko se spremeni vlada, se takoj razpišejo nove volitve in to se pravi vsaj vsak mesec enkrat. Beseda »volitve« pomeni v takem primeru: imenovanje poslancev in izvirja še iz patriarhalne družbe, ko je ljudstvo imelo še v resnici, poleg drugih neprilik, še to neprijetno dolžnost, da se je brigalo in mislilo, koga naj izbere za svojega predstavitelja. Nekoč so se tako primitivno vršile volitve, toda v moderni, civilizirani Stradiji² je ta stara, neumna in čas zapravljajoča procedura odpravljena. Policijski minister je vzel nase vso ljudsko brigo ter imenuje in izbira sam namesto ljudstva, a ljudstvo ne izgublja časa, se ne briga in ne misli. Po vsem tem je razumljivo, da se imenujejo to svobodne volitve.

Tako izbrani narodni predstavniki se zberejo v glavnem mestu Stradije, da sklepajo in se posve-

tujejo o raznih vprašanjih dežele. Vlada — to se razume, vsaka patriotična vlada — se tudi tu pobriga, da je to sklepanje pametno, moderno. Tudi tukaj prevzame vlada vso dolžnost. Ko se zberejo poslanci, morajo preden se začne delo, prebiti nekaj dni v šoli pripravnici, ki se imenuje klub. Tu se poslanci pripravljajo in vadijo, kako bi čimbolje odigrali svojo vlogo.

Vse to je podobno skušnji za predstavo v gledališču.

Vlada sama napiše delo, kako naj poslanci igrajo v Narodni skupščini. Predsednik kluba ima, kakor kak dramaturg, dolžnost, da to delo prouči in da odredi za vsako sejo poslanca vlogo, — to se razume, po njihovih sposobnostih. Nekaterim dodeli večje govore, drugim manjše, začetnikom še manjše, nekaterim odrede, da izgovore samo eno besedo, »za« ali »proti«. (To drugo se dogodi zelo redko, in to takrat, kadar hočejo zadostiti prirodnosti, in se, kakor po končanem glasovanju, štejejo glasovi, da se vidi, katera stran je zmagala; toda v resnici je bilo to odrejeno mnogo prej, preden je bila skupščinska seja.) Nekaterim, katerih ne morejo uporabiti niti za to, odrejujejo neme vloge, kadar glasujejo z vstajanjem ali sedanjem. Ko tako lepo razdele vloge, odidejo poslanci domov in se pripravljajo za sejo. Nenavadno sem se začudil, ko sem prvič videl poslance, kako se uče svoje vloge.

Vstal sem zgodaj zjutraj in odšel v mestni park na izprehod. Bilo je tam polno dijakov, otrok iz nižjih šol in mladeničev iz višjih. Nekateri se sprehajajo gor in dol in se uče na glas vsak svoj predmet: ta zgodovino, ta kemijo, ta verouk in tako dalje. Nekateri se po dva in dva sprašujejo iz tega, kar so se naučili. Dokler, nenadoma ne zagledam med otroki nekoliko starih ljudi, ki se prav tako sprehajajo ali sede ter nekaj uče iz nekih listov. Pristopim bliže k nekemu staremu v narodni noši, poslušam, a on ponavlja, čitajoč vedno isti stavek:

— Gospodje poslanci, ob priliki razprave o tem važnem zakonskem načrtu, čutim tudi jaz za potrebno, da po lepem govoru spoštovanega tovariša T... M..., v katerem je pokazal vso važnost in dobre strani takega zakona, spregovorim nekoliko besedi in da, prav za prav, nekoliko izpopolnim mnenje spoštovanega predgovornika.

Starec je stavek prečital več kot desetkrat, potem pa odloži liste, dvigne glavo, malo zamrži in začne na pamet.

— Gospodje poslanci, po spoštovanem tovarišu, v katerem so... — Tu se zaustavi, namrši, dolgo molči, se skuša spomniti, pa ponovno vzame tiste liste in spet prebere glasno isti stavek. Potem ga spet skuša ponoviti na pamet, toda brez uspeha. Zmoti se. Ta procedura se ponovi večkrat, toda uspeh je vedno slabši. Starec žalostno vzdihne, odrine jezo liste, in glava mu omahne na prsa.

Njemu nasproti, na drugi klopi sedi dijak; v roki drži zaprto knjigo in na pamet ponavlja lekcijo iz prirodopisa:

— Ta koristna biljka raste v močvirnih predelih. Njeno korenino uporabljajo med ljudstvom tudi kot zdravilo...

Starec dvigne glavo. Ko konča otrok vso lekcijo, ga vpraša:

— Si se naučil?

— Naučil.

— Da si živ in zdrav, sinko! Uči se zdaj, dokler si mlad, si moreš zapomniti, a ko boš prišel v moja leta — iš!

Nikakor si nisem mogel pojasniti, odkod ti stari ljudje med otroki, in kaj se, za vraga, uče sivolasi. Kakšna šola pa je to spet v Stradiji?

Moja radovedno je postala tako silna, da sem nazadnje, ko si sam nisem mogel pojasniti tega čudeža, moral stopiti k tistemu staremu, in iz razgovora z njim izvem, da je narodni poslanec, in da mu je bilo zaukazano v klubu, da se nauči govor, iz katerega je preje ponavljal prvi stavek...

Po učenju lekcij pride spraševanje, a potem se vrše skušnje.

Poslanci pridejo v klub in zasedejo vsak svoj prostor. Predsednik kluba sedi za posebno mizo in poleg njega dva podpredsednika. Poleg njegove mize je miza za člene vlade, a malo dalje miza za tajnike kluba. Najprej eden od tajnikov pokliče vse po vrsti, potem pa se prične resno delo.

— Naj vstanejo vsi, ki morajo igrati vloge opozicionalcev — ukaže predsednik.

Nekaj od njih jih vstane.

Tajnik našteje sedem.

— Kje je osmi? — vpraša predsednik.

Nihče se ne javi.

Poslanci se začno ozirati okoli sebe, kot bi vsakdo rekel: »Jaz nisem; ne vem, kdo je osmi!«

Obrača se tudi ona sedmorica in išče z očmi svojega osmega tovariša, dokler se, nazadnje, ne- kdo ne spomni in zakliče:

— A, pa saj je ta tukaj dobil vlogo opozicio- nalca.

¹ Tako se je imenoval v Obrenovičevi Srbiji notranji minister.

² S Stradijo je mišljena Srbija.

volje stranke, je imel popolnoma prav, če je »uničil s sijajnim uporabljanjem Marksove in Leninove dialektike celo vrsto teoretičnih osnovnih resnic, ki sem jih jaz sam oblikoval. Zato sem se že davno uvrstil v delo stranke in lahko rečem, da takrat nisem spoznal zgodovinske nujnosti socialističnega pohoda, zato pa skušam sedaj pod vodstvom slavnega vojskovodje proletarskih sil, najboljšega izmed najboljših, popraviti svoje grehe.«

V skladu s to bizantinsko izjavo je seveda, če je Buharin izdal lastne nekdanje pripadnike, češ da »zaslužijo njegovi nekdanji učenci strogo kazneni«.

Rykov je uspešno tekmoval z Buharinom v ponovni skesanosti in pljuvanju na lastne nekdanje misli in nazore. »Moje napake so jačale razrednega sovražnika in pospeševale meščansko obnovo. Če bi jih bil uresničil, bi bili utegnili meščanski elementi zmagati. Zato je moja naloga, izbrisati zadnji ostanek nezaupnosti, ko da bi bila še ostala v meni kakšna sled starih misli ali tudi zgolj samo sled užaljenosti, da so me po pravici in o pravem času nabili. Reči moram, da so me lahko nabili, da so celo imeli vzrok nabiti me še bolj, kot se je zgodilo.«

In tako in podobno so prihajali, govorili in obujali kes eden za drugim: Tomski, Preobraženski, Sinovjev, Kamenev. Toda komunistični večini to ni bilo dovolj. Po eni strani se jim je posmehovalo, po drugi jim je razločno povedala, da jim ne zaupa.

Mislino, da vsaj ta nezaupljivost ni upravičena. Samo človek brez vsake hrbtenice, npr. Brezvretenčar, more govoriti tako, kakor so govorili ti nekdanji opozicionalci. Prepričanje takih ljudi ni nikoli dosti vredno, naj že uče priznane ali opozicionalne nauke. In zato kot opozicija ne morejo postati nikoli nevarni, zato je treba trdnih načel in neupogljivih mož. Zanimivi so k večjemu kot izraz okolja, ki je navsezadnje odgovorno za vsakogar in za vse.

Vzorna organizacija srbskega ženstva

Kolo »srbskih sestara« je ena najmočnejših ženskih organizacij v Srbiji. Njegove prireditve so odlične in na visoki stopnji. Kako velikanskega pomena je ta srbska ženska organizacija, priča dejstvo, da uživa »Kolo srbskih sestara« naklonjenost na najvišjem mestu. »Kolo srbskih sestara« je razširjeno po celi Srbiji, pa tudi po Bosni in Hercegovini, Črni gori in drugod, kjer bivajo Srbinke. Zelo bi bilo za priporočati, da bi si slovensko ženstvo osnovalo po zgledu marljivih Srbinj krožek slovenskih sester. Kdaj bomo to dočakali! N—g.

Kakovost pada

Pod tem naslovom piše »Trgovski list« med drugim:

»Vedno večja površnost na vseh poljih pa ima še to slabo posledico, da so pri nas dobri delavci vedno bolj redki. Nič ne pomaga, če tožimo in jadikujemo, da se nekatere napake kar brezkončno ponavljajo, nič ne pomagajo niti konstatacije škode, ki jo povzročajo te napake, če pa na drugi strani ni odločnega stremljenja, da se vzgajajo le dobri delavci, le vestni ljudje, ki ne dajo iz rok nobene stvari, dokler ni tudi perfektno izdelana. Vsa naša nesposobnost, da bi premagali krizo, je v največji meri povzročena od površnosti, ki se je razpasla po vsej deželi. Zaradi te splošne bolezni se izdajajo naredbe in zakoni, ki potrebujejo že v najkrajšem času pojasnil, sprememb in dopolnil, zaradi te površnosti se napravi vsaka stvar le na pol in zaradi te površnosti tudi ne pridemo do tistega energičnega dela, ki bi edino moglo privedi nas iz krize.«

Hočemo se gospodarsko osamosvojiti in dvigniti svojo industrijo. Toda industrializacija dežele je s površnimi ljudmi nemogoča. Kolikor dela stroj natančno in brezhibno, tako mora biti tudi natančno in brezhibno delo človeka, ki je pri stroju. Vsaka površnost tu se takoj kaznuje. Prav tako je nemogoč razvoj industrije, če je na tleh obrt, če industrija ne more dobiti iz obrtov ljudi, ki so ji potrebni. Le industrija, ki se more opreti na dobro razviti obrt, le takšna se more udomačiti. Najboljše blago izdelujejo one tvornice, ki so nastale na ozemljih z zelo razvitim obrtom.«

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Državno tožilstvo v Zagrebu je prepovedalo, razširjati knjižico »Za obnovo socialnog pokreta«, ki je izšla v Zagrebu.

Naše gospodarstvo.

Lansko leto je objavilo v Sloveniji svoje obrate 2127 trgovcev in obrtnikov, na novo pa jih je prijavilo samo 777, tako da se je zmanjšalo število obratov za 1350.

To pomeni, da je samo v eni stroki vsaj dvojno število ljudi pomnožilo delovni trg in da se je na drugi strani ta delovni trg za prav to število zmanjšal.

Širite in naročajte naš tednik!

Nekoliko pouka.

Naš bralec nam piše iz Belgrada:

Recenzent slovenskega prevoda »Nečiste krvi« Borisa Stankovića (založba »Hram«) v Srbskemu književnemu glasniku (strani 312/13) pravi med drugim: »Mnogo ima u prevodu srpskohrvatskih izraza, naročito glagola, koje g. Albrecht bez potrebe unosi u bogati slovenački jezik.«

Fašizem je uničil naše gospodarstvo.

Vasi Vrtojba, Bukovina, Dornberg, St. Peter, Vogersko in druge, so gospodarsko popolnoma na tleh. Boben poje dan za dnem. Tako je samo na Vogerskem šlo v zadnjem času za majhen denar na boben pet kmetov, samih premožnih in nekdanj dobro stoječih. Med njimi so tudi Marvin, Beltram, Žižman, Gregorič in drugi. Lepi sadovnjaki, v katerih so gojili zlasti breskve, propadajo. Ljudem se tudi ne splača truditi, ker imajo ž njimi samo zgube. Posedstva je pokupila večji del šempeterska posojilnica. Večina teh premožnih kmetov je propadla, ker so podpisovali menice in poročila za kredite, ki jih je nudil Instituto Credito Fondario, za obnovo po vojni uničenih krajev. Medtem pa so pridelki in ostalo padli in niso zmogli več plačevati prevzetih obveznosti. V kratkem času je ravno cena vinu na debelo padla od 2:50 na 1 liro in še nižje, a sadje je izgubilo skoraj vsako vrednost radi konkurence laškega sadja. Ker je položaj izselnikov tudi obupen, so ljudje doma privezani kot sužnji na nekdanj lastnih domovih. »Istra«.

Ustavljen nemškutarski list.

»Slovenski Narod« poroča, da čutijo novi avstrijski režim tudi koroški Slovenci, ker je prepovedan njihov organ »Koroška domovina«. No, čutijo ga k večjemu koroški nemškutarji in Hitlerjevji prijatelji, ki so list izdajali, po vzoru in vzorcu predvojnega »Štajerca«. Koroški Slovenci ga ne bodo prav nič pogrešali, ker izdajajo drug list, »Koroškega Slovenca«. List torej ni bil ustavljen iz sovraštva, pa seveda tudi ne iz ljubezni do nas.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težčih k duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja. Kdor je z nami enakih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti

Črednik in izdajatelj Drago Kornhauser v Ljubljani.

— Jaz nisem, kaj me kriviš?! — pravi oni jezno, a gleda v tla.

— Kdo pa je? — vpraša predsednik.

— Ne vem.

— Ali so vsi tukaj? — vpraša predsednik tajnika.

— Vsi.

— Za vraga, potem mora nekdo biti!

Nihče se ne javi. Spet se začne vsakdo obračati okoli sebe, pa celo tisti, ki je bil pokazan.

— Naj se javi, kdo je!

Nihče se ne javi.

— Ti si, zakaj ne vstaneš? — pravi predsednik onemu osumljencu.

— On je, on je! — kričijo ostali in se globoko oddahnejo, kakor človek, ki odloži z ledij velik tovor.

— Jaz ne morem igrati vloge opozicionalca — žalostno zaječi onaj grešnik.

— Zakaj ne moreš? — vpraša predsednik.

— Naj bo kdo drugi opozicionalcec.

— To je vseeno, kdo je.

— Jaz želim biti z vlado.

— Toda saj ti si stvarno z vlado, toda, samo radi forme, mora nekdo predstavljati opozicijo.

— Jaz nočem predstavljati opozicije, jaz sem z vlado.

Predsednik mu začne pojasnjevati na dolgo in široko, in komaj privoli, ker mu nekdo od ministrov obljudi neko bogato liferacijo, kjer je možno mnogo zaslužiti.

— No, hvala Bogu! — vzklikne predsednik ves znojen, utrujen; zdaj jih imamo osem.

Med tem ko so se predsednik in vlada sporazumeli z osmim opozicionalcem, ter komaj pridobili njegovo privoljenje, je ostala sedmorica sedla.

— E, zdaj pa vstanite vsi opozicionalci! — pravi predsednik zadovoljno, in si otre s čela znoj. Vstane samo oni osmi.

— No, kaj pa to pomeni, kje so ostali? — vzklikne predsednik razburjeno od jeze.

— Mi smo z vlado! — zagodrnja ona sedmorica.

— E, prav manjka se opozicije! — zakliče policijski minister.

Nastane tišina, neprijetna, mučna tišina.

— Z vlado ste — prične zdaj jezno policijski minister... — Pa če ne bi bili z vlado, vas ne bi jaz izbral! Ali hočete morda, da igramo zdaj mi

ministri vlogo opozicije? Pri prihodnjih volitvah mi ne boste vi več prišli. Za teh osem mest bom prepustil ljudstvu, da samo voli, pa bomo imeli vsaj resnične opozicionalce!

Nazadnje po dolgem pojasnjevanju in ko so vsakemu obljudili nekaj, je pristala tudi ona sedmorica, da sprejme te mučne vloge. Nekomu so obljudili položaj, drugemu velik zaslužek, tako je vsakdo dobil nagrado za tako velike usluge vladi, kateri je bilo do tega, da izgleda skupščina kolkortoliko resnična.

Ko se je vse to srečno končalo, in je bila odstranjena največja zapreka, je začel predsednik spraševati opozicionalce:

— Kaj je tvoja vloga? — vpraša prvega.

— Moja vloga je, da interveniram vlado, zakaj se troši državni denar zaman.

— Kaj bo na to vlada odgovorila?

— Vlada bo rekla, da je to radi pomanjkanja denarja.

— Kaj moraš ti reči na to?

— Jaz moram reči na to, da sem z odgovorom vlade popolnoma zadovoljen in da prosim desetorico poslancev, da mi pomagajo.

— Sedi! — pravi predsednik zadovoljen.

— Kakšna je tvoja vloga? — vpraša drugega.

— Jaz moram interpelirati vlado, zakaj so neki uradniki dobili visoko stopnjo preko reda, in imajo po več velikih plač in mnogo doklad, med tem ko so drugi, sposobnejši in starejši uradniki, na nizki stopnji in niso napredovali toliko let.

— Dobro, kaj mora na to odgovoriti vlada?

— Ministri bodo na to rekli, da so napredovali preko reda samo njihovi najbližji sorodniki in ljudje, za katere so se zavzemali njihovi pristni prijatelji, in nihče drug.

— Kaj boš ti na to rekel?

— Na to bom rekel, da sem z odgovorom vlade popolnoma zadovoljen.

Predsednik vpraša tretjega, kaj je njegova vloga.

— Jaz moram najostreje napasti vlado, ker sklepa posojilo pod neugodnimi pogoji, ko so finančne prilike v deželi še sicer težke.

— Kaj bo odgovorila vlada?

— Vlada bo odgovorila, da potrebuje denar.

— Kaj boš ti na to?

— Jaz bom rekel, da sem po tako močnih razlogih popolnoma prepričan, in da sem z odgovorom zadovoljen.

— Kaj imaš ti? — vpraša četrtega.

— Da interpeliram vojnega ministra, zakaj vojska strada.

— Kaj bo on rekel?

— Nima kaj jesti!

— A ti?

— Popolnoma sem zadovoljen.

— Sedi!

Tako izpraša tudi ostale opozicionalce in preide nato na skupščinsko večino.

Kdor se je naučil svojo vlogo, je pohvaljen, a tisti, ki se vlog niso naučili, ne smejo priti na skupščinsko sejo.

Radi slabih razmer v deželi je moralo narodno predstavništvo na prvih sejah pristopiti k reševanju najnujnejših stvari. Tudi vlada je prav tako razumela svojo dolžnost ter je, da se ne bi tratil čas z malenkostnimi vprašanji, takoj pripravila za okravnavanje zakon o ureditvi pomorskega ladjevja.²

Ko sem čul o tem, sem vprašal nekega poslanca:

— Vi imate mnogo pomorskih vojnihih ladij?

— Nimamo.

— Koliko jih imate vseh?

— Do sedaj niti ene!

Jaz sem se od začudenja prestrašil. On to zapazi, pa se je tudi začudil.

— Kaj se vam zdi tako čudno? — me je vprašal.

— Čul sem, da ste sprejeli zakon o...

— Da — me prekine — sprejeli smo ta zakon o ureditvi ladjevja, to je bilo potrebno, ker še do danes nimamo tega zakona.

— Ali sega Stradija do morja?

— Zazdaj ne.

— Pa čemu vam bo potem ta zakon?

Poslanec se nasmehne in odvrne:

— Naša dežela, gospod, je nekoč mejila na dve morji, a naši narodni ideali so, da postane Stradija ono, kar je bila nekoč. Mi, glejte, delamo na tem.

— E, to je nekaj drugega — sem rekel kot bi se opravičeval. — Zdaj razumem, in svobodno lahko rečem, da bo postala Stradija v resnici velika in močna, dokler se boste zanjo tako iskreno in svojevredno trudili, in dokler bo imela tako moдро in rodoljubno upravo kakor sedaj.

² Srbija takrat sploh ni imela lastnega morja niti morarice!